

TE AROTAKE WHAKAKANOHITANGA

2021

Ko te Arotake

**Whakakanohitanga 2021
tō huarahi e whai whakaaro
atu koe ki te nama o ngā
Kaikaunihera me ngā Mema
Poari Hapori ka whai wāhi
atu ki Te Kaunihera o Tai
Tokerau ki te Raki, mēnā
hoki kei konā anō te nui
ki te whakakanohi tika
i tō hapori.**

TE TAKOTO Ā-MAHERE O TE HANGANGA HOU

TE PEKA O TE HIKU

E 2 ngā kaikaunihera

E 6 ngā mema Poari Hapori

E 4 ngā rohenga:

- 1 Doubtless Bay
- 3 Kaitāia
- 1 North Cape
- 1 Whatuwhiwhi

TE PEKA O KAIKOHE- HOKIANGA

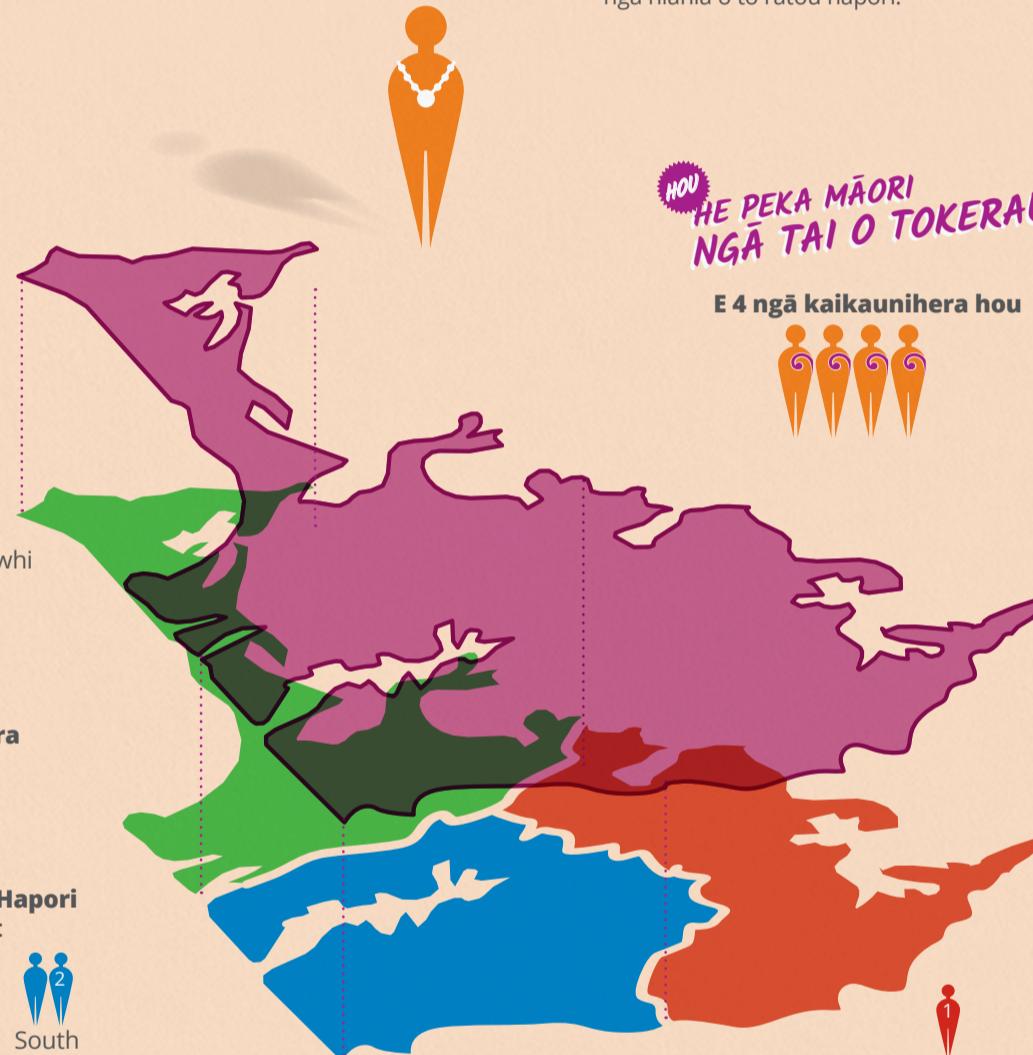

1 te kaikaunihera

E 6 ngā mema Poari Hapori

E 3 ngā rohenga:

- 3 Kaikohe
- 1 North Hokianga
- 2 South Hokianga

He aha te whakakanohitanga tika?

Ko te tikanga o te whakakanohitanga tika, ko tā ia mema kua tohua he whakakanohi i ngā tāngata he āhua rite nei te nui. Kei korā tētahi ture whakataurite ki te kaupare i te weheruatanga o ngā peka. I te tau 2020, i Te Tai Tokerau ki te Raki he 71,050 ngā tāngata e noho ana ki tēnei rohe, 25,000 o tērā hunga i runga i te rārangi pōti Māori, ā, ko te toenga 46,050 i runga i te rārangi pōti whānui. Anei ngā hua:

- Ko ia kaikaunihera peka whānui ko tana mahi he whakakanohi i te 6907 ki te 8442 tāngata
- Ko ia kaikaunihera peka Māori ko tana mahi he whakakanohi i te 5625 ki te 6875 tāngata.

TE TONO HANGANGA

Hei whakarāpopoto

Ko te hiahia kia whakapiki i te nui o ngā Kaikaunihera ki te 10 kia hāngai ki te pikinga o te iwi mai i te arotaketanga whakamutunga i te tau 2015.

Ka noho rite tonu ngā Poari Hapori me ngā peka, ā, ka ōrite hoki te nama o ngā Mema Poari Hapori.

E mōhiotia whānuitia ana kua weheruatia te hapori e ngā rohenga whenua me ngā rohenga peka raini. Kua whakatikahia tēnei, mā roto mai i te 'whakawhitī' rohenga whāiti i waenganui i ngā Poari Hapori.

Ka whakatōngia tētahi peka Māori e kapi ana i te rohe katoa, ā, ka tohua kia whā ngā Kaikaunihera mō tēnei peka. Ko te toenga o ngā Kaikaunihera e ono ka tohua kia ngā peka e tū nei rātou.

Ka mutu, ko te hiahia kia whakatūria tētahi rohenga whenua hou mō Waipapa i runga anō i ngā whakahoki kōrero a ngā mema kua tohua me te hunga tūmatawhānui.

TE HANGANGA INĀIANEI

E toru ngā peka, e toru hoki ngā Poari Hapori ki Te Kaunihera o Tai Tokerau ki te Raki. Ka whakakanohi ngā Mema Poari Hapori i ngā rohenga whenua i roto i ia peka. Nō te tau 2010 tēnei hanganga e tū ana.

E iwa ngā kaikaunihera, e tekau mā iwa ngā Mema Poari Hapori ki te Kaunihera.

Ko tā ngā kainoho o Te Tai Tokerau ki te Raki he tohu i ngā Kaikaunihera mā rātou e whakatau mō rātou. I runga i te mana o te hunga nā rātou ngā Kaikaunihera i tohu, ko te mahi a ngā Kaikaunihera he whakatau take i runga i te whakaaro nui ki te rohe katoa. Me tika, me pono, me mārama, me mahitahi ngā Kaikaunihera ki te rapu whakataunga.

He pātata te hononga o ngā Poari Hapori ki ūrātou ake hapori. Ka tohua ngā mema i runga i ngā rohenga whenua, ā, ko tā rātou mahi he whakakanohi, he whakatairanga i ngā hiahia o tō rātou hapori.

Tā te ture

Ka whakatau te Ture Pōti ā-Rohe i te iti, i te nui rānī o te Kaunihera. E 6 te itinga iho o ngā Kaikaunihera; ko te 29 te rahinga ake ka taea.

Koromatua

Ka pōtitia 'whānuitia'
(e te rohe whānui)

E 9 ngā kaikaunihera

Ka pōtitia mai i ngā peka whānui

19 ngā mema poari hapori

Ka pōtitia mai i ngā rohenga

HE PEKA MĀORI NGĀ TAI O TOKERAU

HOU E 4 ngā kaikaunihera hou

TE PEKA O TE PĒWHAIRANGI-WHANGAROA

E 3 ngā kaikaunihera

E 7 ngā mema Poari Hapori

E 6 ngā rohenga:

- 2 Kawakawa Moerewa
- 1 Kerikeri
- 1 Waipapa
- 1 Paihia
- 1 Russell-Ōpua
- 1 Whangaroa

Me taurite ngā mea katoa

Ko te nui me te iti o ngā peka whānui me ngā peka Māori e whakataurite ana e te ture. Katoa ngā kaikaunihera ka tohua e te rārangi pōti Māori (MEP) me te rārangi pōti whānui (GEP) o te rohe. Ko te tono kia 10 ngā Kaikaunihera ka rite ki te whā kaikaunihera ki te peka Māori, ka ono ngā kaikaunihera peka whānui.

TE RAHI ME TE ITI

I raro i te hanganga o nāianei, e iwa ngā Kaikaunihera o Te Kaunihera o Tai Tokerau ki te Raki. He pai tēnei nama, engari, he hua anō mēnā kotahi atu te Kaikaunihera.

Mā ngā kaikaunihera tekau (me te Koromatua) ka:

- Māmā ake te toha i ngā mahi
- Māmā tonu te whakataunga a te nuinga
- Whakaatu i te rerekētanga o ngā reo ā-iwi i ngā rohe, heoi, ahakoa iti ka taea tonu e rātou te mahitahi me te whakatau horo i ngā whakataunga ki te hiahitia
- Mahi tahi tonu
- Tika te wāhangā o te utu kia pai ai tēnei huarahi hei takahitanga mā te hunga rangatahi nō ngā wāhi katoa